

Enkele bedenkingen over basiswerking in de arbeidersbeweging

In mei 1995 publiceerde de KWB een extra dik nummer van het ledenblad RAAK naar aanleiding van zijn 50-jarig bestaan. Als hoofdredacteur had ik het voorrecht Bert Drees te interviewen, de eerste algemene voorzitter van de KWB. Het interview bevat enkele merkwaardige passages. Merkwaardig omdat ze krachtig en scherp het verleden analyseren én over vandaag doen nadenken.

Lokale vrijgestelden

In het interview legt Bert Drees uit waarom de KWB in de beginjaren zo onvoorstelbaar snel groeide. *"De sfeer onder de mensen was toen anders. We kwamen uit de oorlog en hadden veel miserie gekend. We waren op mekaar aangewezen, soms uit pure overlevingsdrang. Dat bracht de mensen dichter bij elkaar. Net zoals bij mijnwerkers het feit dat ze samen gevaarlijk werk deden een grote solidariteit tot gevolg had."* Vandaag, 65 jaar later, is het opnieuw 'oorlog': er raast een financiële en economische crisis door de wereld en het werk en inkomen van miljoenen mensen is bedreigd. De voedselcrisis houdt meer dan één miljard mensen gegijzeld, de klimaatchaos versnelt. Hoe zit het vandaag met 'de sfeer onder de

mensen'? Trendwatchers zeggen dat het beseft dat we op mekaar aangewezen zijn opnieuw groeit. De KWB moet maar binnen koppen, dat wil zeggen een geschikte aanpak vinden om de nieuwe behoeften aan solidariteit en bescherming vorm te geven. Mijn inschatting is dat de KWB met zijn concepten van bruisende buurt, zijn samenaankoop initiatieven, zijn zonnecollectoren, zijn isolatieacties en zijn banden met de (oud-)leiding van de jeugdbewegingen behoorlijk op schema zit. Tot mijn schaamte moet ik toegeven dat ik na 31 jaar werken op het algemeen secretariaat van de KWB nauwelijks van de andere deelorganisaties en van het ACW weet hoe zij het aanpakken.

"Wij zijn niet in een woestijn begonnen," vertelt Bert Drees. *"De onderpastoors waren in*

Zeggen en schrijven dat het emancipatorische van de KAV binnen een nieuwe gemeenschappelijke beweging sterker zal zijn, is makkelijk maar weinig geloofwaardig.

zeker zin onze lokale vrijgestelden." Die onderpastoors zijn verdwenen, maar het aantal vrijgestelden in de christelijke arbeidersbeweging die beroepshalve bezig zijn met het ondersteunen van lokale groepen, blijft indrukwekkend. Maar elkeen werkt alleen voor eigen "kerk", tracht zelf de beste karrentrekkers van de lokale gemeenschap in te pikken en weet nauwelijks wat er bij de burens gebeurt. Vijf jaar na het ACW-congres waarin we elkaar beloofden werk te zullen maken van *"basiswerking als een dynamisch netwerk van lokale afdelingen, werkingen en diensten van één of meerdere deelorganisaties samen"*, hangt er eindelijk verandering in de lucht. Vooraleer we hierbij stilstaan, nog even terug naar ons interview met Bert Drees.

KWB en KAV

"De KAV was en is een emancipatiebeweging voor vrouwen," aldus Bert Drees. *"Ik denk dat de KAV omwille van die reden nog steeds geen voorstander is van een gezinsbeweging."* Er kwamen wel gemeenschappelijke programma's en zelfs een gemeenschappelijk stuk bovenbouw, waar Bert Drees de eerste voorzitter van werd¹. *"Maar een gemengde werking met gemeenschappelijke besturen heeft KAV nooit gewild. Zij waren bang dat de mannen bij hun teveel invloed zouden krijgen. En ik begrijp dat ook. Ze zagen hoe het eraan toging in het ACV en in de politiek en hoe moeizaam de vrouwen daar aan bod kwamen."*

In november 2002 koos de KWB ervoor om zich binnen de arbeidersbeweging als gezinsbeweging uit te bouwen². Tegelijk werd KAV uitgenodigd om samen met KWB te groeien naar een nieuwe sociaal-culturele beweging, *"waarin het waardevolle en het eigene van beide bewegingen sterker uit de verf zou komen en nieuwe uitdagingen samen opgepakt zouden worden"*. KAV wees de uitnodiging af. Met Bert Drees moeten wij toegeven dat die afwijzing te begrijpen is: zeggen en schrijven dat het emancipatorische van de KAV binnen een nieuwe gemeenschappelijke beweging sterker zal zijn is makkelijk maar weinig geloofwaardig. Om te kijken wat wel mogelijk is, ook op het vlak van de structuren van onze bewegingen, hebben we een proefproject nodig. Ik weet dat geen enkele socioloog gelooft dat structuren zichzelf van binnenuit kunnen aanpassen of heruitvinden. Maar er zijn intussen genoeg externe factoren die ons doen geloven dat er deze keer wel verandering komt. Het is de hoogste tijd. KWB, KAV, OKRA, Ziekenzorg en Pasar hebben nieuwe plannen om op een slimme en pragmatische manier nieuwe vormen van lokale basiswerking uit te testen.

Intermezzo

Is zorgen voor meer kansen op ontmoeting en sociaal contact "de belangrijkste opdracht" van de KWB? Het zou zo in Nieuw Richtpunt 1 staan. Klopt niet: Nieuw Richtpunt 1 heeft het

KWB, KAV, OKRA, Ziekenzorg en Pasar hebben nieuwe plannen om op een slimme en pragmatische manier nieuwe vormen van lokale basiswerking uit te testen.

over "een centrale KWB-opdracht", en niet over de belangrijkste en nog veel minder over "de enige". Bert Drees: *"Ontmoeting en sociaal contact is zeker belangrijk. Maar tegelijk moeten we proberen de problemen van de arbeiders te zien en dat werk maken van hun vragen en problemen."* Daar gaan namelijk de zes volgende Nieuwe Richtpunten over. Bert heeft gelijk.

15 maart 2008

Zaterdag 15 maart 2008. U herinnert zich die dag niet. Ik wel. Ik stelde op de Algemene Vergadering van de KWB een nota voor over de toekomst van de lokale werkingen in de beweging, gebaseerd op de gesprekken die op dat moment reeds een dik jaar aan de gang waren in het dagelijks bureau van het ACW. We vroegen aan de deelnemers of ze zich herkenden in de probleemstelling. Die herkenning was overweldigend groot. Vrijwilligers zijn fier op hun eigen afdeling en ongerust als de motor van het bestuur hapert.

Dat er iets hapert bleek onder meer uit enkele cijfers. In 1995 telde de KWB nog meer dan 1000 lokale afdelingen, in maart 2008 waren dat er bijna 300 minder. Het aantal betalende leden was in dezelfde periode met 46.000 gedaald tot 61.000. We hadden ook kunnen vermelden dat de KWB in het midden van de jaren tachtig 148.000 leden telde. De vergade-

ring merkte ook op dat de deeltakken van de beweging naast elkaar op zoek zijn naar vernieuwing en dat de experimenten om samen de witte vlekken aan te pakken blokkeren omdat het een investering van tijd en energie betekent in een werking die niet van de eigen deelorganisatie is. Nog een probleem: de gemiddelde leeftijd van KWB-bestuursleden is 55+. Zij zijn het die in de KWB-afdelingen de motor doen draaien. Meestal gaat het om bruggepensioneerden, net de generatie waarvan OKRA nieuwe impulsen verwacht. Moeten we nu hopen dat OKRA mislukt? Ook een probleem met KAV. De deelnemers aan de Algemene Vergadering beseften dat vrouwen die zich in KWB-besturen engageren dat niet meer in KAV-besturen zullen doen en dat met andere woorden hoe beter de KWB in zijn omschakeling naar gezinsbeweging lukt, hoe meer dit door KAV als bedreigend wordt ervaren.

Een goede probleemanalyse is het begin van een oplossing. Maar ook niet veel meer dan een begin. Het debat concentreerde zich op drie stellingen.

De eerste stelling was dat we de deuren moeten open zetten voor meer samenspel in de begeleiding en meer soepelheid in onze structuren. Te vaag, zo oordeelde de vergadering, er moeten concretere pistes op tafel komen. En onszelf minder profileren om samen te kunnen spelen is onzin.

Ik denk dat het nieuwe project ons vooral moet leren kijken door de bril van de plaatselijke karrentrekkers en minder door de bril van onze grote structuren en de eigen staturen.

Stelling twee kreeg meer bijval. Ze pleitte voor een 'rijk gevarieerd programma-aanbod van de deelorganisaties en het ACW samen'. Bij de voordelen van zo'n aanpak kan iedereen zich wel iets voorstellen. Als het gemeenschappelijk thema 'De sociale zekerheid is er voor u' een positieve ervaring wordt, liggen hier kansen voor het grijpen.

Stelling drie legde een concrete piste voor, ze werd van tafel geveegd. Die piste was dat we in elk verbond zouden meedoen aan een experiment met een bewegingsploeg van beroepskrachten om samen nieuwe werkingen op te starten die we dan als gemeenschappelijke eigendom van de betrokken deelorganisaties zouden beschouwen. Dat voorstel was duidelijk 'een brug te ver', 'een sprong in het duister', want 'die gemeenschappelijke structuur is er nog helemaal niet' en 'de beroepskrachten worden nu al overvraagd'.

September 2009

These en antithese. Zo komt verandering tot stand. Op basis van de eerste debatrondes heeft de stuurgroep van het ACW Dagelijks Bestuur een nieuw projectvoorstel uitgewerkt met drie luiken. Twee luiken mikken op versterken van de identiteit en de slagkracht van de sociaal-culturele deelorganisaties zelf. Het derde luik is een leerproject om op een aantal plaatsen een nieuwe lokale vereniging te maken waarbij we de klassieke benadering om met meerdere sociaal-culturele organisaties van de beweging naast elkaar in een plaatselijke gemeenschap actief te zijn doorbreken. Voor dit leerproject willen we extra personeel inzetten gedurende minstens 3 jaar. Ik denk dat het project ons vooral moet leren kijken door de bril van de plaatselijke karrentrekkers en minder door de bril van onze grote structuren en de eigen staturen. We beginnen ermee in september 2009. Net op tijd, denk ik. Net op tijd om geschikte antwoorden te helpen formuleren op de veelvoudige crisis die voor de deur staat.

1 Unie van Arbeidersgezinnen.

2 Nieuw Richtpunt 5: Wij willen de KWB uitbouwen tot een beweging van mannen, vrouwen en gezinnen.